

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DIŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ DERGİSİNDE SON İKİ YILDA YAYIMLANAN MAKALELERİNİN ATIFLAR YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Hülya KÖPRÜLÜ, Ahmet Umut GÜLER, Ertan ERTAŞ

GİRİŞ

Bilim ve Bilim İnsanları yönünden yoksul bir ülke olduğumuz için, Cumhuriyet döneminin başlarında (1933), “Üniversite Reformu” gerçekleştirildi ve üniversiteye “Bilgi sahalarında araştırmalar yapmak, milli kültürü ve yüksek bilgiyi genişletmeye ve yaymaya çalışmak, devlet ve memleket hizmet ve işleri için ergin ve olgun unsurlar yetişmesine yardım etmek gibi vazifeler” verildi. Modern Türkiye'nin ilk üniversitesinin önüne konan birincil hedef “bilgi sahalarında araştırmalar yapmak” yani bilim üretmekti¹.

Ülkemizde bilimin beklenen konumuna erişememesinin en önemli nedeni; **bilimi üretmenin** zahmetine katlanmak yerine, başka ülkelerde geliştirilen bilimsel birikimi ve teknolojiyi kullanmayı tercih etmemizdir. İlk bakışta ülkenin ekonomik koşullarına uygun bir çözüm gibi algılanabilecek bu yaklaşım yanlışlıklarla doludur ve görüldüğü kadar da masum değildir¹.

Günümüzde bilim, modern toplumun ekonomik ve sosyal gelişmede kullanmayı amaçladığı en değerli hammadDEDİR. Ancak **bilim, ne petrol gibi yeraltından çıkarılabilir ne pamuk gibi tarlada yetiştirilebilir ne de ithal yoluyla karşılanabilir**. Bilime dayalı teknoloji geliştirebilen bütün ülkeler, aynı zamanda bilimde en iyi durumda olan ülkelerdir ve bunun için **bilimsel araştırmayı yaşam biçimi olarak seçmiş olan bilim insanı kadroları** yetiştirmişler ve bu kadrolara iyi çalışma koşulları sağlamışlardır. Toplumsal refahı ve ekonomik gelişmeyi sağlamaktan uzak kalan kısır sistemler sadece iyi bilim insanını harcamakla kalmamış, toplumun “bilim” den umut kesmesine, ondan uzaklaşmasına da neden olmuştur¹.

Araştırma yapma isteği ve mecburiyeti oldukça yeni bir kavramdır ve tam anlamı ile yerine oturduğu söylenemez. Kaliteli araştırma yapacak öğretim üyesi sayısı yetersizdir. Toplumun üniversiteden, eğitim dışında beklentisi hemen hemen hiç yoktur. Üst düzey bir eğitimin ise olmazsa olmaz iki koşulu vardır. İyi öğretim üyesi ve iyi öğrenci. Toplumda akademik kariyerin değeri ekonomik koşulların etkisiyle azalmıştır ve bu sahaya geçmek isteyen insanların kalitesinde bir düşüş gözlenmektedir².

Bilimsel araştırmalar, bilim insanlarının doğaya, insana ve topluma özgü bilgileri ortaya koyma yönündeki zihinsel çabalarını ve uygulamalarını içerir³.

Bilim insanları, bilim dünyasının kendilerine duyduğu güveni koruyacak nitelik ve nicelikte araştırmalar yapmak zorundadırlar. Yalnızca bilim dünyasının değil, toplumun da bilim insanlarına güven ve saygı duyması çok önemlidir. Toplumsal güvenin kazanılıp korunmasında dürüstlük ve titizlik yaşamsal önem taşır³.

Prof. Dr. Hülya KÖPRÜLÜ, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Umut GÜLER, Yrd. Doç. Dr. Ertan ERTAŞ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Dış Hekimliği Fakültesi, SAMSUN

Ülkemizde araştırmacılara ve genç adaylara yayın sayılarının değil, yayınların kalitesinin çok önemli olduğunun eğitiminin verilmesi gereği ve önemi üzerinde durulmalıdır⁴. Uluslararası yayın sayısındaki artışın kalite, yani nitel alanda da sağlanması (Atıf Göstergeleri) gereklidir⁵.

Gerard Piel'e göre "Yayinsız bilim ölüdür". Yayım aşamasında ise yazar grubunun kendilerinden önce yapılmış olan benzer bir çalışmayı görmezden gelmeleri sıklıkla karşılaştığımız bir etik sorundur. Bilim insanının sorumluluğu, aynı konu üzerinde araştırma yapmış ve yapmakta olan diğer araştırmacılara karşı, onların katkılarını içtenlikle ve açıkça teslim edici bir tavır içinde olmayı; bu tavırları bilimsel makale yazımında tam olarak korumayı gerektirir. Ülkemizde bilim insanları ulusal dergilerde yayımlanmış makaleleri kaynak gösterme bakımından ihmalkar davranmaktadırlar. Bilimsel makalede, aynı konuda çalışmış olan önceki araştırmacıların çalışmalarının kaynak gösterilmesi çok önemlidir. Bu şekilde konu ile ilgili, kabul görmüş veya tartışmalı, basılmış bilgilerle yayımlanmakta olan makale arasındaki ilişki sağlanmış olur. Ayrıca, kaynak gösterme daha başka amaçlara da hizmet eder; örneğin, diğer araştırmacıların çalışmalarına saygı gösterilmiş böylece, önceki bilim insanlarının düşün ürünlerine karşı bilim etiği açısından da doğru davranılmış olur. Göndermeler okuyucuyu ek bilgi kaynaklarına yöneltir ve önceki bilimsel sorulardaki anlaşmazlıkları işaret eder. Makalenin yazarları gösterilen kaynaklar aracılığıyla yeni bilgi ve varsayımları için destek almış olurlar⁶. Bu çalışmanın amacı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisinde son iki yılda yayımlanan makaleleri atıflar yönünden incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamızda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisinde 2003 ve 2004 yıllarında yayımlanan 2 cilt, 6 sayıda yer alan tüm makaleler

İncelenmiştir. Makalelerin türleri, kullanılan kaynak sayıları, bu kaynakların ulusal ve uluslararası kaynak olma özellikleri ve makalelerin hangi üniversitelerden geldiği tanımlayıcı istatistik yöntemi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Dergimizin son iki yıldaki sayıları incelendiğinde (2003 ve 2004) 31 araştırma makalesi, 13 olgu sunumu ve 12 derleme yayımlanmıştır. 31 araştırma makalesinin 23 (%74,19) tanesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesine aitken, 2 (%6,45) tanesi Gazi Üniversitesi, 2 (%6,45) tanesi Çukurova Üniversitesi, 2 (%6,45) tanesi Cumhuriyet Üniversitesi ve 1 (%3,23) tanesi de Dicle Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültelerinde yapılmış çalışmalardır. 13 olgu sunumunun 7'si (%53,85) OMÜ, 3'ü (%23,08) Selçuk Üniversitesi, 2'si (%15,38) Dicle Üniversitesi ve 1'i (%7,69) Çukurova Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültelerinde yapılmış çalışmalardır. 12 derlemenin 8 (%66,67) tanesi OMÜ, 1'i (%8,33) Cumhuriyet Üniversitesi, 1'i (%8,33) Hacettepe Üniversitesi, 1'i (%8,33) Gazi Üniversitesi ve 1'i (%8,33) de Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültelerinde yapılmış çalışmalardır. (Tablo 1)

Toplam 56 makalede 1317 adet kaynağa atıf yapılmıştır. Bunların 1211 (%91,95) tanesi uluslararası kaynaklar iken sadece 106 (%8,05) tanesi ulusal kaynaklardır. Bu makalelerin 18 tanesinde Türkçe kaynağa atıfta bulunulmamıştır. 38 makalede atıfta bulunulan 106 Türkçe kaynağın 31 (%29,25) tanesi Kitap, 69(65,09) tanesi Süreli Yayın, 5 (%4,72) tanesi Tez ve 1 (%0,94) tanesi Kongre Sunumudur. (Tablo 2) Dergimizde atıf yapılan Türkçe süreli yayınlar incelendiğinde 69 yayının 13 (%18,84) tanesi Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisine, 9 (%13,04) tanesi Türk Diş hekimleri Birliği Dergisine, 8 (%11,59) tanesi Hacettepe Üniversitesi Diş hekimliği Fakültesi Dergisine, 6 (%8,70) tanesi Selçuk Üniversitesi Diş hekimliği Fakültesi Dergisine, 6 (%8,70) tanesi Gazi Üniversitesi Diş hekimliği Fakültesi Dergisine,

5 (%7,25) tanesi OMÜ Diş hekimliği Fakültesi Dergisine, 4 (%5,80) tanesi TDE Diş Hekimliği Klinikleri, 3 (%4,35) tanesi Akademik Dental Diş Hekimliği Dergisi ve 3 (%4,35) tanesi Marmara Üniversitesi Diş hekimliği Fakültesi Dergisine yapılan atıfları içermektedir. (Tablo 3)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dergimizde yayımlanan makaleler belirli birkaç üniversitede yapılan çalışmaları içermektedir. Nedenleri; Ulusal hakemli dergiye ilginin azlığı, araştırmacıların Türkçe kaynak kullanım yetersizliği ve başka ülkelerde geliştirilen bilimsel birikimi kullanmadır. Bu durumu engellemek için akademik yükseltme kriterleri arasına “ bulunduğ u fakülte dışındaki hakemli dergilerde Türkçe yayın şartı” getirilebilir. Böylece akademisyenler farklı Ulusal hakemli dergilere yönlendirilmiş olurlar. Ayrıca çok çarpıcı bir bulgu, makalelerde atıf yapılan Türkçe kaynakların sayısının oldukça az olduğudur. Türkçe kaynak gösterme ihmalleri ve eksiklikleri giderilmeye çalışılmalı ve gerekli yaptırımlar sağlanmalıdır. Örneğin; Ulusal hakemli dergilerin yayın kurallarında “Türkçe kaynak gösterme” yer alabilir.

Ulusal hakemli dergilerin “Bilimsel Atıf Dizini” taraması kapsamına girmek için koyacakları hedef ve bu yolda atılacak her adım ülkemizde bilim etiğine, üretimine katkıda bulunacak ve nitel alanda gelişmemizi sağlayacaktır. Bu gelişim ise uluslararası yarış için de sağlam bir alt yapı oluşturacaktır. Ayrıca kendi öz dilimizi başka dillerin egemenliğinden kurtaracaktır. Çünkü bir dilin bilim dili olmasının ön koşulu, o dilin konuşulduğu toplumda “bilim üretimi”nin var olmasıdır⁷. Bilimsel düşünme dilinde yaratıcılığın sağlanması, bilim üretiminin ve eğitiminin ana dilde yapılmasıyla gerçekleşebilir⁸.

Tablo 1. OMÜ Diş Hekimliği Fakültesi Dergisinde 2003-2004 yıllarında yayımlanan makalelerin türlerine ve geldikleri üniversitelere göre dağılımları

ÇALIŞMANIN YAPILDIĞI ÜNİVERSİTE	MAKALE TURU			
	ARAŞTIRMA	OLGU SUNUMU	DERLEME	TOPLAM
Ondokuz Mayıs Üni.	23	7	8	38 (%67,86)
Gazi Üni.	2	-	1	3 (%5,36)
Çukurova Üni.	2	1	-	3 (%5,36)
Cumhuriyet Üni.	2	-	1	3 (%5,36)
Dicle Üni.	1	2	-	3 (%5,36)
Selçuk Üni.	-	3	-	3 (%5,36)
Yeditepe Üni.	-	-	1	1 (1,79)
Hacettepe Üni.	-	-	1	1 (1,79)
Süleyman Demirel Üni.	1	-	-	1 (1,79)
TOPLAM	31	13	12	56 (%100)

Tablo 2. OmÜ Diş Hekimliği Fakültesi Dergisinde 2003-2004 yıllarında yayımlanan makalelerde yapılan ulusal ve uluslararası atıfların sayıları.

ATIF	ULUSAL YAYIN	ULUSLARARASI YAYIN
Sürelî Yayın	69	1211
Kitap	31	
Tez	5	
Bildiri Özeti	1	
TOPLAM	106 (%8,05)	1211 (%91,95)

Tablo 3. Atıf yapılan ulusal süreli yayınların dergilere göre dağılımı

ATIF YAPILAN ULUSAL SÜRELİ YAYIN	ATIF SAYISI
Ankara Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	13 (%18,84)
Türk Diş Hekimleri Birliği Dergisi	9 (%13,04)
Hacettepe Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	8 (%11,59)
Selçuk Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	6 (%8,70)
Gazi Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	6 (%8,70)
Ondokuz Mayıs Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	5 (%7,25)
Türkiye Klinikleri Diş Hekimliği Bilimleri Dergisi	4 (%5,80)
Akademik Dental Diş Hekimliği Dergisi	3 (%4,35)
Marmara Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	3 (%4,35)
Ege Üni. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi	2 (%2,90)
Diğer	10
TOPLAM	69

Kaynaklar

- 1-Öztürk M. Türkiye'de Bilim: "Üçüncü Şahsın Şiiri". TÜBA Bülteni. Günce. Nisan 2004;29:12-4.
- 2-Yutsever E. Üniversiteler ve Çağın Koşulları. TÜBA Bülteni. Günce. Haziran 2004;30:4-5.
- 3-Ertekin C, Berker N, Tolun A, Ülkü D. Bilimsel Araştırmanın Doğası ve Bilim İnsanlarının Görev ve Sorumlulukları. Bilimsel Araştırmalarda Etik ve Sorunlar. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. Mayıs 2002:11-14.
- 4-Kansu E. Bilimsel yanıtma ve önlenmesi. TÜBA Bilimsel toplantı Serileri 1. Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Etik ve Üniversite. Tübitak Matbaası, Ankara 2000;71-5.
- 5-Pak NK. Üniversitede Bilimsel Performans Değerlendirilmesi. TÜBA Bilimsel toplantı Serileri 1. Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Etik ve Üniversite. TÜBİTAK Matbaası, Ankara 2000;93-111.
- 6-Ertekin C, Berker N, Tolun A, Ülkü D. Bilimsel Araştırmada Yapılması Gerekenler. Bilimsel Araştırmalarda Etik ve Sorunlar. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. Mayıs 2002:15-34.
- 7-Ergenç I. Bilim Dili ve Ana Dil. Bilim ve Ütopya, 2001;80:13.
- 8-Terzi C. Toplum Sağlığına Bir Köprü. Tıp Eğitimi. İletişim Yayıncılık, İstanbul 2001;152.